

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

MÄNNISKORÄTTSCENTRET
VERKSAMHETSPLAN FÖR ÅR 2016

1. MÄNNISKORÄTTSCENTRET, MÄNNISKORÄTTSDLEGATIONEN OCH DEN NATIONELLA MÄNNISKORÄTTSSINSTITUTIONEN

1.1 Människorättscentrets uppgifter

Enligt lagen ska Människorättscentret:

- främja information, fostran, utbildning och forskning i fråga om de grundläggande och mänskliga rättigheterna, samt med dem förknippat samarbete,
- utarbeta rapporter om hur de grundläggande och mänskliga rättigheterna tillgodoses,
- ta initiativ och ge utlåtanden för att främja och tillgodose de grundläggande och mänskliga rättigheterna,
- delta i det europeiska och internationella samarbetet för att främja och trygga de grundläggande och mänskliga rättigheterna
- sköta andra motsvarande uppgifter som anknyter till att främja och tillgodose de grundläggande och mänskliga rättigheterna.

Centret behandlar inte klagomål och inte heller andra enskilda fall.

1.2 Människorättsdelegationen och dess uppgifter

Människorättscentret har en delegation som enligt lagen och dess förarbeten ska:

- vara ett nationellt samarbetsorgan för aktörerna på fältet för de grundläggande och mänskliga rättigheterna,
- behandla vittsyftande och principiellt viktiga frågor som gäller de grundläggande och mänskliga rättigheterna och
- årligen godkänna Människorättscentrets verksamhetsplan och verksamhetsberättelse.

Människorättsdelegationen består av representanter för det civila samhället, forskning i grundläggande och mänskliga rättigheter samt andra aktörer som deltar i att främja och trygga de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Delegationen ska ha minst 20 och högst 40 medlemmar, som utnämns av riksdagens justitieombudsman. Människorättscentrets direktör verkar som ordförande för delegationen.

Människorättsdelegationen beslutar om **huvudlinjerna i Människorättscentrets verksamhet genom att godkänna dess årliga verksamhetsplan och verksamhetsberättelse**. På så sätt bidrar delegationen för egen del till att styra centrets verksamhet

för att uppfylla dess lagstadgade uppgifter inom ramen för tillgängliga resurser.

1.3 Den nationella människorättsinstitutionen

Genom att inrätta ett människorättscenter och tillsätta en människorättsdelegation har man i Finland skapat en struktur som i kombination med riksdagens justitieombudsman uppfyller de krav som ställs på en nationell institution för mänskliga rättigheter enligt de så kallade Parisprinciperna, som antogs av Förenta nationernas (FN) generalförsamling 1993. Till de här kraven hör bland annat att den nationella institutionen ska vara självständig och oberoende i såväl formellt som ekonomiskt och administrativt avseende samt ha ett så brett spektrum av uppgifter som möjligt för att främja och trygga de mänskliga rättigheterna.

Människorättscentrets uppgifter i samband med att främja grundläggande och mänskliga rättigheter, justitieombudsmannens grund- och människorättsmandat samt människorättsdelegationens pluralistiska sammansättning bildar utomordentliga utgångspunkter för den nationella människorättsinstitutionens arbete.

Den nationella människorättsinstitutionens gemensamma strategi fattades 18.6.2014. Institutionens **fem långsiktsmål** är:

1. Den allmänna medvetenheten om, förståelsen av och kunnandet om de grundläggande och mänskliga rättigheterna ökar och respekten för dem blir starkare.
2. Bristerna i tillgodoseendet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna identifieras och rättas till.
3. Den internationella lagstiftningen och de övriga normverken samt deras tillämpningspraxis effektivt säkerställer att de grundläggande och mänskliga rättigheterna förverkligas.
4. Internationella människorättskonventioner sätts i kraft och andra människorättsinstrument tillägnas utan dröjsmål och verkställs effektivt.
5. Principen om rättsstaten förverkligas.

2 PRIORITERINGARNA I MÄNNISKORÄTTSCENTRETS VERKSAMHET 2016

2.1 Om utgångspunkterna för planeringen och om verksamhetsmiljön

- De lagstadgade uppgifterna är omfattande med tanke på tillgängliga resurser
- I budgeten för 2016 ingår inga betydande nya personalresurser
- Nya uppgifter i fråga om att främja och följa upp rättigheterna för personer med funktionsnedsättning
- Nya personalresurser eller anslag för de nya uppgifterna?

- Riksdagsval och ny regering våren 2015
- Ändringarna i diskrimineringslagen och jämställdhetslagen trädde i kraft 1.1.2015
- Människorättscentrets verksamhetsformer är redan rätt etablerade
- En ny människorättsdelegation 2016

2.2 Att främja information, utbildning, fostran och forskning

En av Människorättscentrets viktigaste lagstadgade uppgifter är **att främja information, fostran, utbildning och forskning i fråga om de grundläggande och mänskliga rättigheterna samt samarbetet i anslutning till dem.**

Information

Trots att en av Människorättscentrets viktigaste lagstadgade uppgifter är att främja information om de grundläggande och mänskliga rättigheterna har centret **ingen tjänst som skulle koncentrera sig på informationsförmedling.**

Informations- och kommunikationsverksamheten fortsätter med nuvarande experter och tillfälliga krafter år 2016, och utan nya resurser kan verksamheten inte nämnvärt utvidgas eller utvecklas.

Människorättscentrets **webbplats utvecklas** dock stegvis i riktning mot en portal och centrets facebook-sidor utnyttjas för att allmänt informera om de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Även **nätverken på fältet för grundläggande och mänskliga rättigheter** används fortsättningsvis för informationsförmedling. Människorättscentret har som ambition att vara synligt för den stora allmänheten genom att **ge ut pressmeddelanden och nyhetsbrev och erbjuda texter till pressen.**

Centret främjar också kommunikationen om de grundläggande och mänskliga rättigheterna genom att **förse journalister med information.** Människorättscentret presenterar sin verksamhet på utbildningar som riksdagen ordnar för journalister, pressmeddelanden distribueras omfattande till både riks- och regionmedier och journalister ges bakgrundsinformation och intervjuer.

För att informationen ska nå fram måste olika målgrupper informeras på olika sätt och på ett språk som de förstår. Även informationens tillgänglighet bör tryggas. Människorättscentret har fortfarande begränsade möjligheter att leva upp till de här kraven, men dess strävan är att producera material som görs tillgängligt på många olika sätt.

En viktig form av information och utbildning är de **bjud- och publikställningar** som Människorättscentret arrangerar. De ordnas på nya och aktuella människorättsteman, ofta i samarbete med andra aktörer på fältet.

Efter att ratificeringen av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning slutförts (möjligen inom 2016) ska informations- och kommunikationsverksamheten utvecklas till följd av Människorättscentrets nya uppgifter för att främja och följa upp de här rättigheterna. Det här förutsätter dock att de tilläggsresurser som nämns i regeringens proposition om godkännande av konventionen (RP 284/2014 rd) också kommer Människorättscentret till del.

Om man lyckas uppbringa finansiering för centrets planerade portal börjar man utveckla den under 2016. Portalen tjänar inte bara informationsförmedlingens utan också uppföljningens och utbildningens behov.

Utbildning och fostran om grundläggande och mänskliga rättigheter

Fostran och utbildning i fråga om de grundläggande och mänskliga rättigheterna är fortsatt en viktig prioritering i Människorättscentrets arbete.

Under 2016 fortsätter arbetet med att främja, verkställa och följa upp verkningarna av de rekommendationer som utredningen om människorättsfostran och -utbildning utmynnade i. Man strävar också efter att systematiskt få in mer människorättsinnehåll i läroplanerna än tidigare.

Människorättscentret ger inom ramen för sina resurser sakkunnighjälp till aktörer som bedriver människorättsutbildning. Man arrangerar också egna utbildningar och **utvecklar utbildningsinnehåll** och tar tillvara bland annat expertisen vid riksdagens justitieombudsmans kansli och dess iakttagelser av brister i de grundläggande och mänskliga rättigheterna inom olika sektorer i förvaltningen.

I fråga om temat **Mänskliga rättigheter och företagsverksamhet** fortsätter centret sin informationsverksamhet utgående från den internationella och nationella utvecklingen. Företag som är intresserade av ämnesområdet och andra aktörer på fältet erbjuds stöd för utbildning främst i form av föreläsningar.

Ett nytt tema 2016 är **de digitala mänskliga rättigheterna och teknologins utmaningar för de grundläggande och mänskliga rättigheterna**. Temat behandlas bland annat i ljuset av forsk-

ningsrön från EU:s byrå för grundläggande rättigheter och i samarbete med bland annat dataombudsmannen, människorättsorganisationer och experter och forskare på området.

Forskning om grundläggande och mänskliga rättigheter

Forskning på området bedrivs vid flera universitet och högskolor, av vilka de viktigaste också finns representerade i människorättsdelegationen.

Människorättscentret har knappa resurser för egen eller beställd forskning. Centret främjar dock och följer upp forskning om grundläggande och mänskliga rättigheter i synnerhet i fråga om för centret viktiga teman, såsom människorättsfostran och -utbildning. Dessutom informerar centret om aktuell forskning och om evenemang.

2.3 Utredningar om tillgodoseendet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna

Det ingår i Människorättscentrets mandat att göra utredningar om hur de grundläggande och de mänskliga rättigheterna förverkligas.

År 2015 kartlägger Människorättscentret på olika sätt den information som finns om hur de grundläggande och mänskliga rättigheterna tillgodoses och om tillgången till rättigheter, bland annat genom att träffa organisationer som erbjuder rådgivningstjänster och forskningsinrättningar.

Under 2016 görs vid behov utredningar om hur rättigheterna för personer i sårbar ställning tillgodoses.

Tillgodoseendet av rättigheter för personer med funktionsnedsättning följs upp med hjälp av det nya uppföljningsuppdraget och -mekanismen (eller genom att förbereda den nya uppgiften om FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ännu inte har ratificerats slutgiltigt och ändringen i lagen om riksdagens justitieombudsman inte har trätt i kraft).

2.4 Initiativ och utlåtanden

Människorättscentret har som uppgift att ta initiativ till samt ge utlåtanden för att främja och tillgodose de grundläggande och mänskliga rättigheterna.

År 2016 ger Människorättscentret utlåtanden om **aktuella lagstiftningsprojekt**. Centret tar också initiativ i anslutning till andra aktuella människorättssteman och publicerar ställningstaganden

samt erbjuder expertishjälp särskilt på prioriterade områden i sin egen verksamhet.

Även i fråga om initiativ och utlåtanden läggs särskild vikt vid **rättigheterna för personer i sårbar ställning och tillgodoseendet av dem.**

2.5 Deltagande i europeiskt och internationellt samarbete

Människorättscentret ska enligt lagen delta i det europeiska och internationella samarbetet för att främja och trygga de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Tyngdpunkten ligger vid sådant samarbete som också andra nationella människorättsinstitutioner deltar i. Ett speciellt viktigt samarbetsorgan är det europeiska nätverket av nationella människorättsinstitutioner (ENNHRI).

Ur centrets synvinkel är de viktigaste internationella aktörerna EU:s byrå för grundläggande rättigheter, byrån för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter, FN:s råd för mänskliga rättigheter, de organ som utövar tillsyn över konventionernas efterlevnad samt Europarådets organ och kommissarie för mänskliga rättigheter.

Det är i regel Människorättscentret som företräder Finlands nationella människorättsinstitution i de internationella och europeiska nätverken för människorättsinstitutioner.

År 2016 fortsätter samarbetet särskilt med **ENNHRI**. Människorättscentret deltar i dess olika arbetsgrupper då resurserna tillåter det. De är bland annat **den juridiska arbetsgruppen, arbetsgruppen som behandlar verkställandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning** samt **in-vandringsarbetsgruppen**. Centret medverkar också i verksamheten i ENNHRI:s mera informella nätverk (bl.a. nätverken som behandlar **företagens människorättsansvar, de äldres rättigheter** samt säkerställandet av **ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter**).

Samarbetet med **EU:s byrå för grundläggande** rättigheter består närmaste i att informera om dess forskningsresultat. Andra tänkbara former för samarbete är gemensamma tillställningar kring de för Finlands del viktigaste nya forskningsresultaten och publikationerna.

Människorättscentrets direktör Sirpa Rautio är självständig medlem i förvaltningsrådet i byrån för grundläggande rättigheter sedan 15.7.2015. Mandatperioden är fem år.

I fråga om **Europarådet och FN:s verksamhets- och tillsynsorgan** kan Människorättscentret också bedriva annat samarbete utöver att bidra med information och följa upp rekommendationer. Samarbetet kan till exempel handla om evenemang och utbildning.

2.6 Övriga uppgifter med anknytning till främjande och tillgodoseende av de grundläggande och mänskliga rättigheterna – uppföljning av tillgodoseendet

Till Människorättscentrets mandat hör också sådana andra uppgifter som gäller främjande och tillgodoseende av grundläggande och mänskliga rättigheter, som inte framgår direkt av de uppgifter som anges i lagen.

Enligt regeringens proposition är den viktigaste uppgiften att efterleva de internationella människorättskonventionerna, att verkställa regionala och internationella **tillsynsorgans** (Europarådet, FN) **rekommendationer och slutsatser** som berör Finland samt att **på ett oavhängigt sätt följa upp genomförandet av avgöranden som fällt av Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna**.

År 2016 kommer Människorättscentret att gradvis utveckla en **systematisk uppföljning av de grundläggande och mänskliga rättigheterna** utgående från den kartläggning som gjorts 2015. Om Finlands andra nationella handlingsplan för grundläggande och mänskliga rättigheter utarbetas under 2015 eller 2016, kommer centret att följa upp genomförandet av den.

Om man lyckas utverka finansiering för centrets planerade portal, inleds utvecklingen av den under 2016. Portalen tjänar också de behov som finns inom uppföljningen.

Människorättscentret främjar ratificeringen och genomförandet av internationella människorättskonventioner bland annat genom att erbjuda expertishjälp för ratificeringsprocesserna samt genom att ordna tillställningar om konventionerna.

3 MÄNNISKORÄTTSDELEGATIONEN

Människorättscentrets delegation verkar som nationellt samarbetsorgan för aktörerna på fältet för de grundläggande och mänskliga rättigheterna, behandlar vittsyftande och principiellt viktiga frågor som gäller de här rättigheterna och godkänner årligen Människorättscentrets verksamhetsplan och verksamhetsberättelse.

Enligt regeringens proposition ska delegationen uppfylla Parisprincipernas krav på att den nationella människorättsinstitutionen ska ha ett omfattande samarbetsnätverk eller en pluralistisk sammansättning.

I människorättsinstitutionens strategi har människorättsdelegationens roll en koppling till tre mål:

1. Bristerna i tillgodoseendet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna identifieras och rättas till: Människorättsdelegationen och i synnerhet den för ändamålet tillsatta uppföljningsdelegationen följer systematiskt med hur de grundläggande och mänskliga rättigheterna tillgodoses. Man påtalar brister i tillgodoseendet och främjar och samordnar åtgärder för att avhjälpa dem.
2. Internationella människorättskonventioner sätts i kraft och andra människorättsinstrument införs utan dröjsmål och verkställs effektivt: Människorättscentret ger med stöd av delegationen utlåtanden och information till internationella organ som övervakar och följer upp mänskliga rättigheter.
3. Principen om rättsstaten förverkligas: Människorättscentret deltar i nationella och internationella projekt som stärker rättskyddet och följer temat "tillgång till rättigheter", som har utsetts av delegationen på lång sikt.

Den första människorättsdelegationens **mandatperiod löper ut 31.3.2016** och i början av 2016 kommer riksdagens justitieombudsman att tillsätta en ny delegation efter att ha hört Människorättscentrets direktör. Den gamla delegationen sammanträder åtminstone en gång i början av 2016 för att uppfylla sina lagstadgade uppgifter (att godkänna verksamhetsberättelsen för år 2015). Det är dock skäl att lägga fram verksamhetsplanen för år 2017 att godkännas av den nytillsatta delegationen.

Under våren 2016 ordnas **en gemensam workshop för medlemmarna i den gamla och den nya delegationen** för utbyte av erfarenheter.

Artikel 33 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning förutsätter en oberoende mekanism som har i uppgift att främja, skydda och följa upp genomförandet av konventionen. De här uppgifterna ska i enlighet med regeringens proposition skötas av riksdagens justitieombudsman, Människorättscentret och dess människorättsdelegation.

I enlighet med konventionen ska det civila samhället, särskilt personer med funktionsnedsättning och de organisationer som representerar dem, involveras i och fullt ut medverka i övervakningsförfarandet. Man har bestämt att **involverandet** kan ske till

exempel inom ramen för **en bestående sektion som står under delegationen**.

4 SAMARBETE MED ANDRA MR-AKTÖRER

Det är meningen att i form av möten som sammankallas minst två gånger per år fortsätta dialogen med de andra myndigheterna som arbetar med att följa upp, övervaka eller främja de grundläggande och mänskliga rättigheterna.

Statsrådets nätverk för människorättsaktörer som består av kontaktpersoner vid ministerierna är en naturlig samarbetspart från statsmaktens sida. Samarbetet kommer att fortgå även i framtiden eftersom nätverket väntas fortsätta sin verksamhet åtminstone i någon form 2016.

Människorättscentret håller också regelbundet kontakt med aktörerna i riksdagen, bland annat utskott och människorättsgruppen samt arrangerar tillställningar i riksdagen för riksdagsledamöter och tjänstemän.

Centret står också i kontakt med människorättsorganisationer och de forskningsenheter vid universiteten som fokuserar på de mänskliga rättigheterna och ordnar gemensamma träffar och evenemang.